

Studiekeuzespel Horizonverruiming voor leerlingen van het 2de jaar SO
Op een leuke en actieve manier werken aan keuzevaardigheden
(www.digiclb.be/slb/hv)

Tekst: M. Vanderlocht
Vrije CLB's Vlaams-Brabant & Brussel
27-01-09

1. Inleiding

Bij de overgang naar de 2de graad staan leerlingen voor de belangrijkste studiekeuze binnen het secundair onderwijs. Er zijn verschillende materialen en methodieken beschikbaar om leerlingen te ondersteunen in dit keuzeprocess. Scholen kunnen onder meer gebruik maken van de keuzewerkboeken "Op stap naar de 2de graad" (A-stroom of B-stroom).

Naast keuzewerkboeken zijn er ook studiekeuzespelen waarin leerlingen op een speelse manier kennismaken met opleidingsmogelijkheden en nadenken over zichzelf en hun studiekeuze. Voor de leerlingen van het BVL is er het Toekomstspel (Declercq, Gavel, e.a., 2003). Voor de leerlingen van het 2de leerjaar van de 1ste graad is er "Horizonverruiming". Dit keuzespel werd ontwikkeld door medewerkers van CLB Noord-oost Limburg en CLB Brugge(n). Bij het keuzespel is enkel een korte toelichting en geen uitgebreide handleiding beschikbaar (Declercq, Dermout & Den Exter, 2003). Sinds de publicatie in 2003 werden meerdere wijzigingen in het studieaanbod doorgevoerd. In overleg met Johan Declercq hebben we het materiaal geactualiseerd. In deze tekst stellen we het spel voor en formuleren we enkele suggesties voor het gebruik.

2. Doelstelling en methodiek

De bedoeling van Horizonverruiming is dat leerlingen een beter zicht krijgen op het brede aanbod in de tweede graad secundair onderwijs en leren welke interesse en kwaliteiten belangrijk zijn voor verschillende studierichtingen.

De methodiek bestaat erin dat leerlingen op zoek moeten naar een gepaste studierichting voor leerlingen waarvan de interesse en kwaliteiten beschreven zijn op een kaartje. Er zijn 63 kaartjes met daarop de naam van een leerling en een omschrijving van zijn belangstelling, toekomstdromen en kwaliteiten. In tabel 1 zijn vier voorbeelden weergegeven. In overleg met de auteurs hebben we in 2009 de namen van zes leerlingen gewijzigd zodat ook een aantal minder typisch Vlaamse namen op de kaartjes voorkomen.

Tabel 1: Enkele voorbeelden van leerlingenkaartjes

Aneth	<ul style="list-style-type: none">- Aneth houdt van voordragen en expressie.- Ook met dansen en muziek is ze altijd bezig.- Later wil ze musical-actrice worden.
Bert	<ul style="list-style-type: none">- Bert wil veel uren praktijk op school. Vooral elektriciteit interesseert hem.- Hij is ordelijk en nauwkeurig en kan planmatig werken.- Later wil hij bij een elektricien gaan werken.
Peter	<ul style="list-style-type: none">- Peter leest graag verhalen over de oudheid en over geschiedenis.- Hij studeert graag theorie en is niet zo praktisch gericht.- Hij zou later verder willen leren aan de universiteit, in de talen of iets met geschiedenis.
Sylvie	<ul style="list-style-type: none">- Ze wil graag natuurwetenschappen studeren. Vooral biologie en scheikunde en toepassingen in het laboratorium trekken haar aan.- Ze heeft een goede inzet en is nauwkeurig.- Later wil ze als laborante of bij een apotheker werken.

Voor het zoeken naar een passende studierichting kunnen de leerlingen gebruik maken van een informatiebron over het secundair onderwijs. Men kan werken met de brochure “Naar de 2de graad”, de website Stapper of de overzichtsbladen die bij het spel horen.

3. Starten met het spel

Voor een goed verloop van het spel is het belangrijk de leerlingen te informeren over de doelstelling en werkwijze.

De leerlingen moeten een aantal basisbegrippen over de structuur van het secundair onderwijs kennen. Als dit niet het geval is, kan men kort de volgende begrippen toelichten: graad, de eigenheid van de vier onderwijsvormen, studiegebied en studierichting.

Afhankelijk van de gekozen infobron zal men de leerlingen even wegwijs maken in de brochure “Naar de 2de graad”, de website Stapper of de overzichtsbladen.

Om ervoor te zorgen dat iedereen de opdracht goed begrijpt, kan men de inhoud van één kaartje op het bord noteren. De leerlingen zoeken naar een passende studierichting en men bespreekt hun suggesties en het juiste antwoord.

Men laat de leerlingen best samenwerken per twee. Ze mogen uit het pakje vier kaartjes trekken en krijgen ook een antwoordformulier.

4. Op zoek naar een passende studierichting

De leerlingen gaan in de brochure “Naar de tweede graad”, Stapper of de overzichtlijst op zoek naar één of meerdere studierichtingen die passen bij de interesse en kwaliteiten van de leerling op het kaartje. Ze noteren deze studierichtingen op het antwoordblad.

4.1. Zoeken in de brochure “Naar de tweede graad”

De brochure “Naar de tweede graad” geeft een overzicht van het volledige studieaanbod in de tweede graad secundair onderwijs. Het aanbod is geordend per onderwijsvorm en studiegebied. Per groepje van studierichtingen vindt men de lessentabel en een korte toelichting. Er is ook een overzicht van aansluitende studierichtingen in de derde graad.

4.2. Zoeken op de website Stapper (www.destapgent.be/stapper)

De leerlingen kunnen ook gebruik maken van de website Stapper om op zoek te gaan naar een passende studierichting. Uiteraard moet men in dit geval beschikken over een computerklas met internetaansluiting.

Op Stapper kan men het aanbod in het secundair onderwijs verkennen via drie invalshoeken. Men kan studierichtingen opzoeken in een alfabetische lijst, vanuit de onderwijsstructuur en volgens belangstelling domeinen. Van elke studierichting kan men een fiche raadplegen met informatie over inhoud, profiel (iets voor jou?), enkele typerende foto's en aansluitende opleidingsmogelijkheden. Een bespreking van de website is beschikbaar op www.digiclb.be/slb.

4.3. Zoeken in de overzichtlijst van Horizonverruiming

Bij Horizonverruiming behoort een overzichtlijst (A3 recto-verso) van het volledige studieaanbod in de tweede graad. De studierichtingen zijn geordend per onderwijsvorm en studiegebied. Een deel van het overzicht weergegeven in figuur 1.

Bij elk groepje van studierichtingen worden een code (vb. A1, B2, K3, T4) en wenselijke kenmerken (interesse en kwaliteiten) vermeld.

Als de leerlingen werken met overzichtlijst kunnen ze naast één of meerdere studierichtingen ook de code van het betreffende vakje op hun antwoordblad noteren.

Figuur 1: Een deel van de overzichtslijst van Horizonverruiming

KSO			TSO			
K1	K2	K3	T1	T2	T3	T4
richtingen	richtingen	richtingen	richtingen	richtingen	richtingen	richtingen
Artistieke opleiding Audiotvisuele vorming Beeldende en architecturale kunsten Beeldende en architecturale vorming	Dans Muziek Woordkunst-drama	Ballet	Techniek-wetenschappen	Lichamelijke opvoeding en sport Topsport	Bouwtechnieken Bouw- en houtkunde	Fotografie
kenmerken	kenmerken	kenmerken	kenmerken	kenmerken	kenmerken	kenmerken
interesse voor het artistieke graag goed leren tekenen behoorlijke tot sterke inzet zin voor orde en nauwkeurigheid over goed (kleuren)zicht beschikken	interesse voor het artistieke behoorlijke algemene resultaten behoorlijke tot sterke inzet over goede gezondheid beschikken	interesse voor het artistieke behoorlijke algemene resultaten behoorlijke tot sterke inzet over goede gezondheid beschikken	interesse voor natuurwetenschappen graag labowerk sterke inzet behoorlijke algemene resultaten zin voor nauwkeurigheid	interesse voor allerlei sporten of heel goed in één sport zijn sterke fysieke inzet goede gezondheid goed zijn in natuurwetenschappen	interesse voor hout en bouw goede handvaardigheid aanleg hebben voor technisch tekenen en labowerk goede gezondheid en werkkraft	interesse voor fotografie goed zijn in toegepaste natuurwetenschappen graag theoretisch-technische vakken behoorlijke algemene resultaten
studiegebied	studiegebied	studiegebied	studiegebied	studiegebied	studiegebied	studiegebied
Beeldende kunsten	Podiumkunsten	Ballet	Chemie	Sport	Bouw	Fotografie

5. Controleren van de antwoorden

Als de meeste leerlingen hun onderzoekwerk beëindigd hebben, kunnen ze hun antwoorden controleren met behulp van de lijst met passende studierichtingen.

Tabel 2: Een deel van de lijst met passende studierichtingen

Aneth	K2	Woordkunst-drama (KSO)
Bert	B11	Elektrische installaties (BSO)
Peter	A1	Grieks (ASO), Grieks-Latijn (ASO), Latijn (ASO)
Sylvie	T1	Techniek-wetenschappen (TSO). Ook Wetenschappen (ASO) kan, maar dan heeft ze minder toepassingen in het labo.

In de lijst staan de namen alfabetisch geordend. Na elke naam volgt de code die verwijst naar de overzichtslijst met het studieaanbod en vervolgens één of meerdere passende studierichtingen.

Aneth zal zich waarschijnlijk goed voelen in de studierichting Woordkunst-drama (studiegebied Podiumkunsten).

Voor Bert lijkt Elektrische installaties (BSO) de meest passende studierichting. Ook binnen het TSO bestaan er opleidingen in verband met elektriciteit. Vermits Bert vooral veel uren praktijk wil, zal een BSO-opleiding hem waarschijnlijk beter liggen.

Met zijn interesse in oude geschiedenis en talen zal Peter zich thuisvoelen in de ASO-richtingen met klassieke talen: Grieks, Grieks-Latijn of Latijn.

Voor Sylvie komt Techniek-wetenschappen (TSO) zeker in aanmerking. Ook Wetenschappen (ASO) zou kunnen, maar dan heeft ze wel iets minder labowerk dan in Techniek-wetenschappen.

Leerlingen die vragen hebben over het "juiste" antwoord op bepaalde kaartjes kunnen de spelbegeleider aanspreken. Het is belangrijk aan te geven dat meerdere studierichtingen in aanmerking kunnen komen, maar dat sommige meer passend zijn dan andere.

6. Klassikale bespreking

Het is zinvol een aantal van de kaartjes klassikaal te bespreken. Je kan bijvoorbeeld vragen of iemand een kaartje had dat goed bij hem of haar paste. Je kan ook leerlingen aan het woord laten die door één van de kaartjes een interessante studierichting hebben ontdekt.

7. Een kaartje en een studierichting voor mezelf

Via het spel leren de leerlingen welke interesse en kwaliteiten van belang zijn voor verschillende studierichtingen. Ter afronding kunnen de leerlingen op een leeg kaartje hun belangstelling, dromen en kwaliteiten noteren en op zoek gaan naar een passende studierichting voor zichzelf (of hun buur).

8. Spelbegeleiding

Voor een vlot verloop van het spel is een goede voorbereiding door de spelbegeleider van groot belang.

De spelbegeleider moet voldoende op de hoogte zijn van de structuur en het aanbod in het secundair onderwijs en zelf vlot de weg vinden in de brochure "Naar de 2de graad" of Stapper. De ideale voorbereiding als men het spel voor de eerste keer begeleidt, is zelf alle kaartjes proberen op te lossen.

Uiteraard zijn CLB-medewerkers goed geplaatst om het spel te begeleiden omwille van hun kennis van het onderwijslandschap. We zijn er echter van mening dat ook leerkrachten mits de nodige voorbereiding het spel in goede banen kunnen leiden. Zij hebben onder meer als troef dat ze de leerlingen goed kennen.

9. Referenties

Declercq J., Gavel M.P., Vanneste C. & Wittoek B., *Toekomstspel*, VCLB Service, Brussel, 2003

Declercq, Dermout & Den Exter, *Studiekeuzespel Horizon(verruiming)*, Niet-gepubliceerde tekst, CLB Brugge(n), 2003.

10. Benodigde materialen

- Kaartjes (63)
 - Lege kaartjes waarop de leerlingen ter afronding hun belangstelling, toekomstdromen en kwaliteiten noteren (facultatief)
 - Lijst met passende studierichtingen (om antwoorden te controleren)*
 - Afhankelijk van de infobron die de leerlingen gebruiken:
 1. Overzichtslijst met het aanbod in de 2de graad (A3, recto-verso)*
 2. Brochure "Naar de 2de graad"*
 3. Stapper (Computer met internetverbinding)*
- (* Eén exemplaar per twee leerlingen)

Deze tekst en de benodigde materialen zijn beschikbaar op www.digiclb.be/slb/hv.